„ASOCIAȚIUNI" SIBIIU

Anul al 56-lea
12 Pagini

EXEMPLARUL { In România 5 lei / In străinătate 6 lei

Taxa poștală plătită în numerar conform aprobării dir. G-le P. T. T. Nr. 24.464/939

Nr. 204 Vineri 28 Iulie 1939
12 Pagini
P IIII

ABONAMENTE
IN ȚARA
Lei 200 pe 3 luni
Lei 380 pe 6 luni. Lei 750 pe 12 luni. O lună Lei 80
In străinătate în raport cu tariful poștal și valuta

UNIVERSUL

CELE DIN URMA ȘTIRI DIN LUMEA INTREAGA, TELEGRAFICE ȘI TELEFONICE
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: BUCUREȘTI, STR. BREZOIANU No. 23-25
CENTRALA TELEFONICA A ZIARULUI: 3.30.10: SECRETARIATUL DE REDACȚIE: 3.30.15

ABONAMENTE
IN ȚARĂ
pe un an la
UNIVERSUL COPIILOR
ZIARUL CĂLĂTORIILOR,
VESELIA, RADIO UNIV.
și UNIV. LITERAR câte 220 lei
ILUSTR. ROMÂNĂ
și UNIV.-SPORT
câte 500 lei

Fondator: LUIGI CAZZAVILLAN
Proprietar:
„UNIVERSUL" S. A.
Inscris sub Nr. 160 Trib. Ilfov

DIRECTOR
ȘI ADMINISTRATOR DELEGAT
STELIAN POPESCU

Stațiuni climaterice

In aceste zile de arșiță dogoritoare, lumea din Capitală fuge la munte sau la mare să găsească un colț de răcoare pentru odihna spiritului și mai cu seamă a trupului chinuit de fierbințeala asfaltului și a blocurilor încinse de atâta căldură.

Și slavă Domnului, că nu ne putem plânge de lipsă de localități climaterice și balneare, așezate la o depărtare de Capitală de 2—3 ore de drum, cu trenul sau cu mașina.

Dar par'că este un făcut.

In orice parte a-i pleca, fie pe valea Prahovei, fie spre mare, în mai toate localitățile climaterice și balneare, găsești aceiași înfățișare lipsită de estetică edilitară.

Administrațiile comunale găsesc cu cale să înceapă campania de lucrări, pentru înfrumusețarea stațiunilor acum în toiul verii, odată cu exodul populației orășenești către aceste localități.

Și-atunci ai să vezi grămezi de pietriș pe marginea șoselelor, reparări de șanțuri și trotuare, tăieri și alinieri în dreapta și stânga, dărâmări de imobile și o serie întreagă de lucrări cari încurcă și circulația, în afară de faptul că dau stațiunilor noastre un aspect deplorabil.

Intr'una din localitățile de pe valea Prahovei foarte căutată de vilegiaturiști, s'a turnat, contra prafului, păcură pe toate drumurile, încât nu s'a putut circula pe ele timp de o săptămână. Lumea a trebuit să meargă pe marginea șanțurilor ca să nu se murdărească de păcura aruncată pe drum.

Or toate aceste lucrări de edilitate și gospodărie comunală, cari au de scop ridicarea stațiunilor climaterice și balneare, nu s'ar putea face cu o lună, două mai de vreme, înainte de a începe sezonul de vară, pentru ca lumea care le frecventează să fie cruțată de atâtea neplăceri?

Nu ne-am putut explica niciodată dece lucrări cari se pot executa din primăvară și până la sfârșitul lunei Iunie, să înceapă și să dureze tot timpul sezonului de băi. Este o anomalie pe care cred că nici edilii stațiunilor balneare n'o pot lămuri. Argumentul unora, că nu pot obține mai de vreme acreditivele necesare nu poate fi valabil. Un primar cu grije de localitatea pe care o conduce, cu simțul gospodăriei și al nevoilor edilitare stărue din vreme să-și chivernisească treburile comunei.

Prin noua lege administrativă s'a căutat să se dea o atenție deosebită gospodăriei localităților balneo-climatice. Ministerul de interne și-a rezervat dreptul de a numi el singur primarii stațiunilor, dintre persoane cu experiență gospodărească și cari dau dovadă că pot contribui la ridicarea acestor localități din punct de vedere edilitar și turistic.

Intenția bună a legiuitorului ar trebui să găsească peste tot realizatori cari să facă din stațiunile noastre climaterice și balneare adevărate oaze de recreație și de îngrijire a sănătății, iar nu locuri de amărăciune și neplăceri, pe care să nu știi cum să le părăsești mai repede.

PE SOMEȘ

Zădărnicia unor sforțări binevoitoare

Am publicat ieri două corespondențe, una din Sighet și cealaltă din Cluj, cu privire la dezertările repetate ale soldaților unguri cari trecând în mod clandestin la noi în țară, motivează disperarea lor cu traiul neomenos la care sunt supuși, cu lipsurile pe care le îndură.

Firește dacă asemenea dezertări ar fi cazuri izolate, nu le-am fi relevat fiindcă nu este în obiceiul nostru să exagerăm fapte, cari dacă se ivesc rar, nu sunt decât fapte diverse, inerente oricărei organizațiuni, fie civile, fie militare și care nu îndrituesc nici o concluziune fiindcă ele nu prezintă nici un fel de element serios de judecată asupra unei situațiuni oarecare, nici un indiciu despre vreo stare de lucruri gravă sau măcar serioasă.

Astfel care este armata din lume care nu înregistrează din când în când cazuri izolate de dezertțiuni? Și ce temei s'ar putea pune pe afirmațiile — dacă într'adevăr le-ar face — acestor izolați nesupuși față de legile militare?

Când însă e vorba de sute de dezertări, când declarațiile acestora concordă unele cu celelalte și când în fața justiției, toți, sute la număr, arată aceleași motive ale abdicării lor disperate dela o sfântă datorie cetățenească, atunci nu mai e vorba de simple fapte diverse izolate ci de simptome a căror gravitate justifică relevarea, sublinierea și interpretarea lor, mai ales când prin trecerea clandestină a frontierei, autoritățile statului sunt puse în fața unor fapte generale care nu pot rămâne nereprimate chiar dacă n'ar fi decât să se dea un exemplu acelora cari ar intenționa să le imite.

Cu toate acestea, cu tot înțelesul adânc al acestor dezertări și mai ales al motivelor cari le-au determinat, atât autoritățile românești cât și presa românească s'au abținut de a le specula, de a trage în mod public concluziuni împotriva unui vecin, față de care am fost totdeauna gata să păstrăm o atitudine binevoitoare, fiindcă în politica noastră externă ne-am întemeiat neclintit pe principiul că bunele raporturi între state sunt singurele în stare să înlesnească o colaborare internațională, pe teren politic și economic. Cunoșteam situația din Ungaria, și cunoșteam starea de spirit care domnește acolo în masele populare și situația economică a statului vecin. Am socotit însă că ar însemna să ne abatem de la linia noastră de conduită care este, nu de a înăspri relațiile între state și mai ales între vecini, dar, pe cât posibil și în limitele intereselor, demnității și suveranității noastre naționale, de a contribui la nivelarea lor, fie prin sfaturi binevoitoare, fie prin lămurirea adevărului, fie prin arătarea exactă, cinstită și leală, pe temei de date incontestabile, a realității.

Eroismul și sacrificiile poporului român și al aliaților lui, au reparat pentru vecie o nedreptate milenară. Dar odată justiția restabilită și milioane de frați redați libertății prin realizarea definitivă a unității noastre naționale, am crezut că asupritorii de eri vor ști să găsească în această reparare a unei nedreptăți istorice, înaltul înțeles moral al unei justiții imanente și, apreciind realitățile, judecându-le în raport cu adevăratele lor interese, în cadrul strict și real al drepturilor lor, vor ști să găsească acea cale a înțelepciunii care n'a micșorat nici odată un popor încrezător în însușirile lui și hotăriți să le pue în valoare fără încălcarea drepturilor altora, fără gânduri de cuceriri sau de revanșe absurde.

Ne-am înșelat — cel puțin până acum e cert că ne-am înșelat. De ani de zile, de la conferința Micei Înțelegeri ținută la Sinaia, când miniștrii celor trei state aliate, au declarat că sunt gata să întindă o mână prietenească Ungariei; dela sesiunea consiliului permanent al aceleiași Mici Înțelegeri, ținută la Bled când s'a ajuns chiar la un fel de acord principal și când s'a recunoscut Ungariei egalitatea de drepturi în ce privește forța ei armată, n'a existat prilej ca politica României să nu se arate cât mai conciliantă față de Ungaria, să nu treacă uneori cu vederea ieșiri violente ale presei maghiare și ale unor cercuri politice maghiare numai din dorința de a evita orice ar putea aduce o înăsprire a unor raporturi între vecini, cari prin situația lor geografică și prin interesele lor economice sunt chemate la colaborare în această regiune dunăreană.

Înțelepciunea însă, a fost izgonită din Ungaria de acel complex de sentimente șovine și de răzbunare și de idei revizioniste absurde care au dominat politica statului vecin. La stăruința noastră cuminte și binevoitoare, sinceră și dreaptă s'a răspuns cu calomnii, cu o propagandă răutăcioasă și fantezistă, cu neadevăruri și falsuri.

Din această serie au făcut parte și calomniile răspândite zilele trecute de agenția oficială Ungară, calomnii cari n'au fost desigur crezute de nimeni dar cari au pus în lumină zădărnicia sforțărilor noastre binevoitoare.

Și ne-am întrebat: cum e posibil ca atunci când știi bine prin ce greutăți treci, când cunoști toate abuzurile autorităților țărei tale față și de populația națională, față și de minoritățile care mai au încă nefericirea de a suferi o vitregă dominațiune străină, cum e posibil să acuzi pe alții — așa cum fac ungurii — de tot ce se petrece la tine acasă, adică să înșiri propriile tale fap-

(Continuare in pag. 2-a)

Propaganda peste hotare

de N. BATZARIA

Creațiuni artistice și culturale de ale poporului român sunt trimise peste granițe. Inițiativa aceasta este, firește, bună și folositoare. O țară și un popor se ridică pe treapta civilizației în măsura în care geniul național izbutește să se afirme cu mai multă putere și strălucire. Un popor e prețuit după ceeace a putut crea în domeniul artistic și cultural, adică, în domeniile spiritului, iar nici decum după agitația pe cât de sgomotoasă, pe atâta de stearpă, în jurul unor revendicări, care n'au altă îndreptățire decât o lăcomie nestăpânită de cuceriri, de însușire de bunuri străine.

Ca o confirmare în plus a acestor adevăruri de netăgăduit, citățm primirea mai mult decât excelentă și foarte frumoasa impresie produsă în publicul cititor englez atunci când, prin îngrijirea și strădania distinsului nostru scriitor, Marcu Beza, au fost traduse și tipărite în limba engleză Amintirile și poveștile neuitatului Creangă.

De o primire tot atât de bună s'a bucurat în masa publicului cehoslovac traducerea și reprezentarea în limba cehă a unora din piesele lui Caragiale. Românul macedonean G. Staca, profesor la universitatea cehă dela Praga, a făcut pe căi și mijloace culturale pentru crearea unui curent de simpatie și prețuire față de cultura și literatura română, deci față și de poporul român, ceeace nu s'ar fi putut face cu oricâte discursuri și cu oricâtă vorbărie. Iar meritul d-lui Staca este, ca și în cazul d-lui Beza, cu atât mai mare, cu cât a făcut totul din proprie inițiativă, îndemnat numai de dragostea ce, ca român, poartă poporului român, și fără să solicite de nicăeri vreun sprijin material.

Așa se reușește. Se reușește, adică, când se pune suflet, se aduce un devotament dezinteresat și când te așezi pe singura bază solidă: să-ți prezinți poporul prin ceeace are el mai de seamă, prin ceeace e superior și permanent, prin creațiunile spiritului și geniului său.

Scriind acestea, nu putem uita că anumite situații impun și altfel de propagandă, decât o propagandă dusă prin mijloace cu caracter artistic și cultural. De pildă, datoria de a lumina opinia publică străină asupra absurdității ce stă la baza unor svârcoleli revizioniste, la care se dedau unii din vecinii noștri. Insă, dacă ar fi să se producă o eventualitate, pe care nu o dorește nimeni în țara aceasta, cel mai bun și mai convingător răspuns se va da pe altă cale, decât pe calea graiului sau a scrisului.

Răspunsul la cea dintâi încercare de a traduce în faptă, ceeace vecinii, la cari ne referim, agită astăzi cu vorba și cu con-

(Continuare in pag. 2-a)

In Anglia a nins...

Londra, 25 (Rador). — Pe colinele dela sudul capitalei din regiunea Chatham-Gillingham a nins, Marți în zorii zilei. Ninsoarea a durat aproape o jumătate de oră și pe pajiști s'a depus un strat subțire de zăpadă.

Deasemeni, a nins și în alte regiuni, temperatura scăzând brusc în tot sud-vestul Marei Britanii.

Predeal

Problema ucraineană nu prezintă nici o primejdie pentru Polonia

de M. KOWERSKI

Varșovia, Iulie

Agențiile străine de informațiuni au adus zilele acestea știri, că propaganda germană se servește actualmente de presa slovacă — pusă sub controlul strict al Berlinului — spre a lansa svonuri noui cu privire la chestiunea ucraineană în Polonia. Se scrie și se vorbește deci, despre pretinsa fierbere în județele din sud-estul Poloniei și despre pretinsele represiuni severe din partea guvernului polon.

Cum se prezintă însă într'adevăr această problemă, din care factorii răuvoitori Poloniei ar dori să facă „un cal troian" spre a tulbura ordinea internă a Poloniei? In primul rând să aruncăm o privire la cifre: așa numiții ucraineni se împart în două categorii: ucraineni și ruteni, ale căror limbă și obiceiuri diferă puțin. Populația această trăiește în patru voevodate din sud-estul țării, adică Lwow, Stanislawow, Tarnopol și Wolyn. După datele cele mai recente, în aceste 4 voevodate trăesc 4 milioane 441.000 de ucraineni și ruteni, formând 50% din întreaga populație acestor 4 ținuturi, care este de 8,3 milioane. Pământul acesta aparținea de secole Poloniei și niciodată nu avea viața unei organizații de stat proprie. Intreaga cultură a acestui popor e cea poloneză, iar populația polonă de acolo este tot atât de veche ca și cea ucraineană și ruteană. De secole, situația era de așa natură încât limba ucraineană era întrebuințată de poporul de jos, iar intelectualii și clasele superioare vorbeau numai limba polonă. Deabia în sec. XIX Austria, care aplica principiul „divide et impera", a început să creeze în mod artificial naționalismul ucrainean — pe atunci în Galiția, spre a distruge în felul acesta viața polonezilor, cari se găseau sub domnia Vienei. Un exemplu clasic al acestei politici era faptul, că chiar în momentul căderii Habsburgilor, Austria a înarmat complet câteva regimente de ucraineni pe cari le-a îndreptat împotriva Poloniei, care lupta pe atunci cu bolșevicii. Eroismul cu care s'a apărat Lwow, unde copii de 15 ani apărau cu armele în mână străvechea cultură poloneză a acestui oraș, a dus la căderea revoltei artificiale ucrainene, și „statul" lui Skoropadski — alimentat de Berlin — a încheiat existența sa după o durată de câteva luni, distrugându-se din interior.

(Continuare in pag. 2-a)

Festivalul Wagnerian dela Beyreuth

Beyreuth, 25 (Rador).—Festivalul wagnerian a fost inaugurat Marți seară, în prezența Fuehrerului, printr'o strălucită reprezentație a „Vasului fantomă".

La sosirea sa, Fuehrerul a fost obiectul unor ovatii frenetice.

El a fost primit la intrarea în teatru de d-na Winifred Wagner, care a luat loc lângă Fuehrer în loja de onoare.

—ox⊙ ❖ ⊙xo—

Noul Dalai-Lama

Copilul acesta cu tenul mat și cu ochi mari negri, descoperit la Kokonor, la aproape 800 de km. de Lhassa, capitala Tibetului, a fost identificat de preoții budhiști ca reîncarnarea fostului Dalai-Lama și, prin el, a lui Buddha și, ca urmare, a fost proclamat Dalai-Lama.

—ox ❖ xo—

FILME

Segălică este în vilegiatură.

A lăsat croitoria în grija fratelui — crede că-l va înșela mai puțin de cât un străin — și face naveta între munte și mare.

In cămașă colorată și cu mâneci scurte, pantaloni albi și călcați de două ori pe zi, pantofi de tenis, vânează flirturi fără să fi reușit vreodată să înnemerească la țintă. Aparența bogăției este paralizată de deficitul sprâncenelor și de excedentul pistruilor.

— Cu ce vă ocupați? îl întreabă o tânără cu pletele sburlite.

— Cu viticultura.

— Cu creșterea vitelor! exclamă, mirat, un analfabet.

— Cu via... cu vinurile! ripostează el înțepat.

— Grea meserie! suspină cineva. Eu sunt Stan Pățitul. Bagi mult și scoți puțin, — sau nimic. Când te bate și grindina sau te fură la cules...

— Asta nu! întrerupe Segălică.

Și ca să nu lase nicio îndoială că este un priceput proprietar de vie, adaogă:

— Eu am deja un meșteșug care evită orice furt... Nici un chiorchine nu poate să fie mâncat de cei cari culeg... Eu le pui la toți botnița.

Dar tocmai atunci coboară din hotel un tânăr sclivisit, și lăsându-l cu mâna întinsă, îi zice:

— Bine că te-am găsit. Ploaia de ieri mi-a reformat pantalonii. Spune-mi unde stai, ca să ți-i trimit să mi-i calci.

Don José

Limba noastră

Omul liber

D. Dinu Arion îmi trimete o lungă scrisoare. „*Niciodată*, scrie el, Român sau mai degrabă *Român* n'a însemnat rob, cum a spus d. Soricu... Rob a fost la noi, în ambele Principate, numai Țiganul, și odată cu dânsul în Moldova, Tătarul... Românul a fost — sau mai curând a însemnat, și e cu totul altceva — *colon*, om *dependent* de *stăpânul* unei moșii sau *dependent direct de moșia acestuia*; dar aceasta numai în Muntenia și *numai într'o anumită epocă*, anume dela legătura lui Mihai Viteazul".

Am arătat această scrisoare d-lui Soricu.

— *De drept*, mi-a zis poetul, *român* n'a însemnat niciodată rob. *De fapt*, însă, *îndelungă* vreme, așa cum am spus eu. *Când* nenorocul nostru a făcut ca Turcia să slăbească, această Turcie și-a plătit despăgubirile de război cu fâșii din pământul românesc. Să mai amintim de felul cum se ajungea la domnie, de alegerea Capitalei, de aprovizionările turcești, de bandele care prădau fără știrea sultanilor? Starea *socială* a Românului? De unde dragostea pentru haiducii răzbunători? Ce este cu vechile hrisoave de vânzare întru rumânie?...

Când nu poți să te miști, când munca ta îmbuibă pe altul, când în biserică este deșprețuit graiul tău, când vătășelul e al doilea Vodă în sat, parcă n'ar fi tocmai în starea pe care o înseamnă la carte cuvântul *colon*".

D. Dinu Arion spune că „nu e nici un sentiment de înjosire în străvechea expresie „român neaoș", adică rumân alb ca neaua, rumân curat, atunci când latinul *nea* (nivis) nu fusese înlocuit prin slavele *zăpadă și omăt*".

D. Soricu răspunde:

— *Neaoș* nu cred că vine dela *nea*, nivis, ci trebuie adus în legătură cu *avus*, bătrân, din moșistrămoși. Simțimântul de înjosire în expresia *român neaoș* sau *get-beget coada vacii* se dă pe față la cei cari nu prețuiesc limba unui popor, care a biruit atât amar de suferință, pe care durerea l-a îndoit, dar nu l-a frânt. Care se roagă: nu da Doamne, Românului, cât poate să rabde. *E rob măsgălitorul de hârtie care folosește cuvinte de ale stăpânului, cuvinte străine*, câtă vreme limba românească e atât de bogată, că pentru orice „noțiune", pentru orice „nuanță" avem nu una, ci zece forme de tâlmăcire".

D. Dinu Arion apără și elita noastră din trecut.

D. Soricu răspunde:

— Uităm prea iute. In Duma din Petrograd a cerut școli românești pentru Moldoveni, un deputat... circasian! Și „elita" Krupenschi, vărul lui Moruzi, s'a împotrivit... Cine ar fi oprit, subt țarism, pe cinstita elită să susțină școli primare moldovenești? Cine a dăruit moșiile țării bisericilor și mănăstirilor din Asia și din Africa, fără să le ceară să rostească o rugăciune „în proasta limbă românească"? Săracul român a fost deșprețuit și el și limba lui de această „elită".

Și d. Soricu încheie:

— De sigur, pricinile deșpretului sunt multe. Mai e lenea, mai e neștiința, mai e *neroada năzuință de a părea „savanți"*, mai e luarea în nume de bine a cititorilor, cari suferă de aceeași meteahnă. Mai sunt multe. Să le căutăm. Să le arătăm. Să le înfierăm. Să le aruncăm în obrazul celor ce le răsplătesc cu premii...

Ce să mai adaog eu? Să nu ne jucăm cu cuvintele. Omul liber ține capul sus. E mândru de el de neamul său. Cui i-e rușine să iasă în lume cu maică-sa, acela are suflet de rob, fie că a fost numai șerb, vecin, iobag, fie că a fost, mai acoperit zis, *colon*: „om *dependent* de *stăpânul* unei moșii sau *direct dependent* de *moșia acestuia*". Om liber, și român, nu zici: „*Cela ne peut pas se dire en roumain*" — asta n'ai cum s'o spui pe românește. Îți cunoști limba. Știi cum se zice.

Goana după neologisme a început de mult. Să amintim pe „bonjuriștii", întorși dela Paris. Azi e tot ce a fost ieri. Cu o singură deosebire: „bonjuriștii" de acum, foarte numeroși, n'au învățat la Paris, nu știu franțuzește. Cei mai mulți nu sunt în stare să scrie, fără greșeală, măcar un rând în limba franceză. Ce e mai dureros, e că printre acei cari se leapădă de limbă și o pocesc, sunt și mulți fii de țărani, de învățători, de preoți. Acești copii ai satelor, ajunși slujbași, profesori, preoți, scriitori, se fac că nu-și mai aduc aminte de cum se vorbea acasă. Acestia nu mai pot cu „sărăcia" noastră de limbă.

August fiind luna mea de odihnă, zic tuturor cititorilor mei: să ne vedem cu bine în Septembrie. Eu să duc lupta mai departe, ei să mă urmeze ca până acum. Să mă urmeze ca d. Mărculescu Petre, din București, „fost șef de birou la Căile ferate", azi pensionar, care-mi scrie:

„Eu, un biet om fără titluri, fără autoritate, lupt pe unde pot și cum pot, folosindu-mă de școala dv. în trenuri, în tramvae, în parcuri, în birturi, în familii. Trag cu săgețile în toți. Mi se închid ușile, mă urăsc, gata să mă și bată. Dar puțin îmi pasă. Știu că-mi fac o datorie sfântă: apăr limba strămoșească".

T. PISANI

Papa Pius XII despre rolul bisericii

Cetatea Vaticanului, 25 (Rador). — *Primind pe ambasadorul Poloniei care i-a prezentat scrisorile sale de acreditare, Papa a rostit o alocuțiune în care a făcut aluzie la situația internațională.*

Papa Pius XII și-a exprimat satisfacția pentru primirea rezervată de poporul polonez primului mesagiu din pontificatul său adresat lumii „în favoarea unei adevărate păci întemeiată pe justiție, onoarea și libertatea națiunilor".

Subliniind rolul din ce în ce mai mare pe care biserica este chemată să-l joace în vremurile actuale, Papa a spus între altele:

„Cu cât spiritul materialist câștigă teren, cu atât lupta aspră pentru existență și pentru realizarea aspirațiilor particulare îndeamnă pe indivizi și colectivități să dea factorului forței fizice o superioritate care uzurpă ideea sfântă a dreptului. Și cu atât mai mult, înțelepciunea și iubirea de mamă a bisericii devin indispensabile generației actuale".

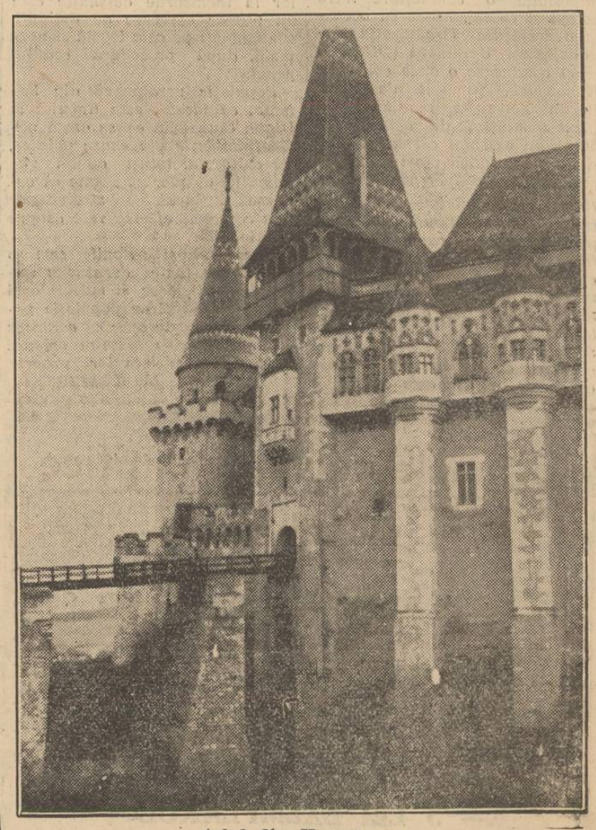

Castelul din Hunedoara